

LUNDS
UNIVERSITET

Författare: Teodor Fridén

Handledare: Tomas Sniegon

Examinator: Eleonora Narvselius

**Maktrelationen mellan Europeiska unionen och kandidatstaterna på
Västra Balkan**

En narrativ och diskursiv analys av EU-kommissionens utvidgningsstrategier
rörande kandidatstaterna på Västra Balkan

Lunds universitet

Humanistiska och teologiska fakulteten

Kandidatprogrammet i Europastudier med humanistisk profil

Box 201, 221 00 LUND

Abstract

The European Union is a union comprised of 28 European member states but its influence stretches past their traditional borders. Through its enlargement mechanism, the EU exports influence and social order to the candidate countries in the form of calls for reform which would bring them closer to the EU, structurally, economically and culturally, with the end goal being membership in the EU. This thesis aims to provide an overview of relations, with a focus on power relations, between the European Union and the candidate countries in the Western Balkans through a combined narrative and discursive analysis of official enlargement strategies from 2014 and 2018 authored by the European Commission. Through the analysis of these documents, the relation between the two parties has been further clarified as mutually beneficial and progressing towards the end goal and the influence of external actors has been mapped in a manner of causality which is influential to EU actions taken in the past four years.

Nyckelord

EU, Västra Balkan, Utvidgning, Maktrelationer, Diskursanalys.

Innehållsförteckning

1. INTRODUKTION	4
1.1 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	5
1.2 DISPOSITION	6
2. BAKGRUND.....	7
2.1 EU:S UTVIDGNINGSPOLITIK	7
2.2 TILLSTÅNDET I DEN EUROPEISKA UNIONEN	9
2013.....	9
2018.....	10
2.3 TILLSTÅNDET PÅ BALKANHALVÖN	12
4. HYPOTES.....	13
5. TEORI OCH METOD.....	13
5.1 DISKURSENS DEFINITION	14
5.2 NARRATIV ANALYS	14
5.3 DISKURSANALYS ENLIGT MICHEL FOUCAULT.....	16
5.4 SAMMANHÅLLNING MELLAN NARRATIV OCH DISKURSIV ANALYS I ANALYS- OCH DISKUSSIONSKAPITLEN .	18
5.5 PROBLEMATIK.....	19
5.6 EUROPAS NYA NARRATIV – EN DISKURS	20
6. MATERIAL.....	21
7. ANALYS	22
7.1 EU:S UTVIDGNINGSSTRATEGI 2014-2015.....	22
7.1.1 Rättsstatsprincipen.....	24
7.1.2 Ekonomisk förvaltning.....	26
7.1.3 Offentlig förvaltning	28
7.1.4 Bilaterala relationer.....	28
7.2 EU:S UTVIDGNINGSSTRATEGI 2018.....	29
7.2.1 Rättsstatsprincipen.....	31
7.2.2 Ekonomisk förvaltning.....	33
7.2.3 Offentlig förvaltning	34
7.2.4 Bilaterala Relationer.....	35
8. DISKUSSION	36
9. SLUTSATS	39
10. REFERENSER	41

1. Introduktion

Den Europeiska unionen (EU) är en sammansättning av stater som tillsammans konstituerar en utav världens mest inflytelserika politiska aktörer. Från sin geografiska position bedriver unionen en framstående global politik inom handel, utvecklingsstöd och miljö men ett av unionens främsta sätt att förmera sitt inflytande på externa aktörer är via dess utvidgningspolitik, en politisk mekanism där löftet om medlemskap i den europeiska gemenskapen förutsätter politiska och ekonomiska reformer i linje med den europeiska värdegrunden hos kandidatstater i dess närområde. Genom sex olika utvidgningsomgångar har EU, före detta Europeiska gemenskapen (EG), expanderat från sex till 28 stater mellan 1971 och 2013.

Utvidgningen av EU är tänkt som en ömsesidig vinst för både union och kandidatstat. Kandidatstaterna motiverar ett medlemskap i EU genom den potentiella ekonomiska tillväxt och stabilitet som det för med sig. EU ser utvidgningspolitiken som en process vilken för med sig ett stabilt grannskap, en utökad internationell betydelse och en attraktivare inre marknad. Däremot finns det en problematik i utvidgningspolitiken där nya medlemmar och deras kulturella bagage kan skapa problem, tex. vid gränsdragningar eller vid en varierande syn på historia och begreppet ”europeiska värden”.

2003 artikulerade EU för första gången möjligheten av ett potentiellt EU-medlemskap för staterna på Västra Balkan och 2013 blev Kroatien som andra land från regionen efter Slovenien medlem i EU. Definitionen av Västra Balkan i denna uppsats följer den av Sanimir Resic vilken redovisas för nedan, dvs stater som ingick i den forna Jugoslaviska federationen minus Slovenien och Kroatien som redan är medlemmar i EU. Övriga stater på Västra Balkan, sex till antalet, befinner sig nu i olika stadier i processen för att påbörja medlemsförhandlingarna. Regionen är speciellt viktig för EU då den ligger inom unionens gränser och är omgärdad av EU-medlemsstater. Det finns en rad av olika faktorer hos kandidatstaterna som har hindrat fortgången av medlemsprocessen, däribland bristfälliga marknadsekonomier som inte är kompatibla med den inre marknaden inom EU, korruption och bilaterala meningsskiljaktigheter inom regionen.

Mot denna bakgrund gav EU-kommissionen ut en förnyad utvidgningsstrategi i början av 2018 betitlad ”En trovärdig utvidgningsstrategi för och utökad EU-engagemang med Västra

Balkan”. I detta dokument presenteras EU-kommissionens syn på utvecklingen bland kandidatstaterna och vilka utmaningar som behöver mötas innan medlemsförhandlingarna påbörjas. Då de senaste åren har förfarit alltmer turbulenta med destabiliserade demokratiska processer från externa aktörer, en ökad global populism och migrationsströmmar som resultat av konflikter i Mellanöstern släpps denna strategi i ett läge då EU:s tro och engagemang i Västra Balkan är viktigare än det varit sedan 90-talet.

Löftet om EU-medlemskap innebär för kandidatstaterna aspirationer på stabilitet och ekonomisk tillväxt, men även på en europeisk identitet samt tillhörighet. För EU innebär det en möjlighet att säkerställa Västra Balkan som en europeisk region samt en chans att exportera sina värden till och utöka sin gemenskap via att införliva en EU-positiv region.¹

Målet med denna uppsats är att, genom en kombination av narrativ och diskursiv analys, synliggöra maktförhållandet mellan kandidatstaterna i Västra Balkan och EU samt att undersöka hur EU:s fokusområden har förändrats mellan 2014 och 2018 och vilken inverkan eventuella förändringar har på den europeiska värdediskurs.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att synliggöra maktförhållande och eventuella fokusförändringar i EU:s relation gentemot kandidatstaterna i Västra Balkan, och i förlängningen eventuella förändringar i EU:s värdediskurs. Genom en kombination av narrativ och diskursiv analys ämnar denna uppsats undersöka två utvidgningsstrategier från 2014 respektive 2018 som behandlar kandidatstaternas utveckling, båda författade av EU-kommissionen. Den narrativa analysen kommer att tillhandahålla ett konkret arbetssätt att bearbeta dokumenten medans en diskursanalys i linje med Michel Foucault appliceras i diskussionen. Tillskottet av en foucauliansk diskursanalys syftar till att identifiera maktperspektiv och tankeregimer i analysresultatet. Då Foucault i stor utsträckning saknar pragmatiska tillämpningar krävs ett verktyg som kan hantera dokumenten på ett konkret och praktiskt sätt, i detta fallet narrativ analys. Foucault erbjuder däremot verktyg med möjlighet att undersöka mer subtila skiljaktigheter, ett verktyg som narrativ analys saknar. Vidare är EU:s utvidgningspolitik ett

¹ Regional Cooperation Council. *Balkan Opinion Barometer*. <https://www.rcc.int/seeds/results/2/balkan-opinion-barometer> Hämtad 23/4.

intressant studieobjekt då det i högsta grad är en identitetsfråga som uttrycks i konkret policyform då strategidokumentet är baserat på den europeiska värdegrunden etablerad av EU. För att gestalta detta utgår uppsatsen från ett diskursivt antagande som avhandlar EU:s nya narrativ och hur den teorin förhåller sig till de konkreta policydokumenten samt skillnaden mellan dem. Genom min metodologiska kombination av narrativ och diskursiv analys avser jag att besvara följande frågor:

- Hur har maktförhållandet mellan EU och Västra Balkan utvecklats mellan 2014 och 2018?
- Hur gestaltas eventuella utvecklingar i EU:s fokusområden mellan 2014 och 2018 i dess utvidgningspolitik?
- Finns det stridigheter mellan EU:s position gentemot kandidatstaterna i Västra Balkan och EU:s grundläggande värderingar?

1.2 Disposition

För att korrekt analysera maktförhållanden mellan EU och Västra Balkan genom en diskursiv analys krävs gedigen kontextualisering vilket presenteras i kapitel två där EU:s nuvarande och dåvarande tillstånd, utvidgningspolitikens processer samt bilaterala relationer redovisas. Vidare, i kapitel tre, definieras och avgränsas uppsatsens metodologiska och diskursiva ramverk, detta genom underkapitel vilka avhandlar narrativ analys, diskursiv analys enligt Foucault, samspelet mellan de två metoderna, en problematisering av ramverkets natur samt en redogörelse för uppsatsens diskursiva antaganden. Sedan följer ett kortfattat materialkapitel där jag redogör för relevansen i uppsatsens källmaterial. Vidare följer en narrativ analys av de båda utvidgningsstrategierna i två separata delkapitel med avsnitt dedikerade till fokusområden hämtade från strategidokumentet. Resultatet sammanförs därefter i en diskussion där Foucaults tankesätt introduceras för att vidare analysera forskningsresultatet ur ett diskursivt perspektiv. Avslutningsvis sammanför slutsatsen de forskningsfynd som identifierades under kapitlet för analys och diskussion i ett större perspektiv där jag ämnar sammanställa en slutsats för min frågeställning rörande maktbalansen mellan EU och kandidatländerna i Västra Balkan samt eventuella kompromisser i EU:s värdegrund.

2. Bakgrund

Denna rubrik syftar till att kontextualisera bakgrunden som ligger till grund för uppsatsens analys- och diskussionskapitel. EU:s tillstånd genom tal från 2013 och 2017 av EU-kommissionens ordförande, unionens formella utvidgningspolitik samt den bilaterala problematiken mellan kandidatstaterna på Västra Balkan kommer alla att redogöras för i detta kapitel.

Då denna uppsats fokuserar på officiella EU-dokument som behandlar EU-kommissionens positionering gentemot kandidatstaterna på Västra Balkan har valet av tal från Barroso och Juncker gjorts med syftet att kontextualisera EU-kommissionens uppfattning om regionens tillstånd vid de respektive tidpunkterna. Västra Balkans historiska kontext som baseras på Sanimir Resics forskning syftar till att förse uppsatsen med en grundläggande förståelse för regionens moderna historia, men eftersom uppsatsen ämnar analysera en EU-positionering ur EU-dokument förefaller detta vara mer av ett kontextualiserande komplement än materialet som förser uppsatsen med en orientering av EU-kommissionens diskursiva ramverk.

2.1 EU:s utvidgningspolitik

Det som idag kallas för den Europeiska Unionen (EU) startade som ett samarbete mellan sex stater. Fram tills idag har EU upplevt sex utvidgningsomgångar, den första 1973 när Storbritannien, Danmark och Irland blev medlemmar och den senaste 2013 då Kroatien som senaste stat från Västra Balkan tilläts att gå med.²

Formella krav på kandidatstaternas ansökningar etablerades först under Köpenhamnskonferensen 1993, de kom att kallas Köpenhamnskriterierna och innebär följande:

- Ett politiskt kriterium som försäkrar stabila institutioner vilka garanterar demokrati, rättsstatliga principer, mänskliga rättigheter och minoritetsskydd.

² Baches, Ian, & Bulmer, Simon, & George, Stephen, & Parker, Owen. *Politics in the European Union*. (Fjärde upplagan. Oxford: Oxford University Press, 2015), 514.

- Ett ekonomiskt kriterium vilket innebär att kandidatstaten måste ha en funktionell marknadsekonomi och möjlighet att konkurrera inom EU:s inre marknad.
- Ett kriterium som behandlar *acquis communautaire*, unionens regelverk. Det kriterium innebär att kandidatstaten ska kunna fullfölja skyldigheterna som medlemsstat, till exempel att efterfölja målen inom den politiska, ekonomiska och monetära unionen.

Dessa krav kom även att ligga till grund för utformandet av medlemsförhandlingarna och utvärderandet av kandidatstaternas utveckling emot en EU-linjerad nationell politik.³

Processen att bli medlem i EU påbörjas av att en intresseanmälan från en utomstående stat bedöms som acceptabel av det Europeiska rådet, vilket utgörs av EU:s samtliga medlemsstater. Om ansökan godkänns producerar den Europeiska kommissionen ett yttrande rörande den ansökande statens ekonomiska och politiska situation och huruvida medlemsförhandlingar bör initieras direkt eller fördröjas tills kandidatstaten uppfyller de värdebaserade kraven. När medlemsförhandlingarna fördröjs brukar ett associationsavtal eller någon form av intensifierat samarbete upprättas parallellt med vilka framstegsrapporter om alla kandidatstater årligen författas, vilka sedan står till grund för när medlemsförhandlingarna påbörjas.⁴ Vid medlemsförhandling utförs det konkreta arbetet mellan expertgrupper under koordination av EU-kommissionen och översikt av rådet. När de sedermera kommit överens är det upp till rådet att godkänna den nya medlemsstaten och ett anslutningsavtal tas fram. Detta avtal måste slutligen ratificeras av det Europeiska parlamentet (EP) och alla nationella parlament, i vissa fall genom en folkomröstning⁵. När en stat väl uppnår ett EU-medlemskap har ibland en övergångsperiod introduceras under vilken delar av medlemskapet kopplas efterhand, exempelvis en fördröjning av arbetarens fria rörlighet tills konkurrensen mellan nationell och europeisk marknad är jämbördig.^{6 7}

I nuläget befinner sig de västbalkanska kandidatstaterna⁸ i olika stadier av medlemsprocessen⁹.

³ Baches, *Politics in the European Union*, 520-521.

⁴ Baches, *Politics in the European Union*, 519.

⁵ Baches, *Politics in the European Union*, 520.

⁶ Baches, *Politics in the European Union*, 517.

⁷ Hill, Christopher, Smith, Michael & Vanhoonacker, Sophie. *International Relations and the European Union*. (Oxford: Oxford University Press, 2017), 318.

⁸ Serbien, Montenegro, Albanien, Makedonien, Bosnien och Hercegovina samt Kosovo.

⁹ Baches, *Politics in the European Union*, 518.

2.2 Tillståndet i den Europeiska unionen

Under denna rubrik följer uppsatsens redogörelse för den generella kontexten som omringar EU och möjliggör dess subjektsposition. Denna kontext baseras på två tal från EU-kommissionens ordförande vilka var aktiva vid författandet av de olika strategidokumenterna, José Manuel Barroso och Jean Claude Junckers. Det är två versioner av det årliga talet om unionens tillstånd, inom vilket jag ämnar att identifiera utrikespolitiska punkter och värdegrundsbaserade uttalanden av relevans för uppsatsens analys. Dessa identifierade grunder i EU:s fokusområden och nuvarande tillstånd fyller en viktig funktion för analysen av maktrelationen mellan EU och kandidatstaterna på Västra Balkan, EU:s subjektsposition samt förändringarna i unionens värdegrund då de erbjuder en bredare kontext att härleda positioner inom EU:s utvidgningspolitik till. Valet av Barroso och Juncker som företrädare för EU och dess kontext baseras på det symboliska värde vilket ordförande för EU-kommissionen besitter som chef för den EU-institution som är definierande europeisk, dvs inte innehåller någon form av nationell dynamik.

2013¹⁰

På grund av valet till Europaparlamentet år 2014 hölls inget tal om den Europeiska unionens tillstånd det året, så för att vidare kontextualisera 2014 års utvidgningsstrategi kommer denna uppsats använda sig av José Manuel Barrosos, dåvarande ordföranden för EU-kommissionen, tal om unionens tillstånd från 2013, drygt ett år innan publiceringen av utvidgningsstrategin som används i denna uppsats.

När Barroso höll sitt tal till Europaparlamentet i Strasbourg i september 2013 inledde han med att tala om hur väl Europa har återhämtat sig från den globala finanskrisen, mycket tack vare de kollektiva ansträngningarna. Hanterandet av krisen menar Barroso etablerat en global legitimitet hos EU, något som resulterade i en känsla av positivitet då han vidare redogjorde för framtida projekt inom den numera etablerade digitala inre marknaden och bankunionen. Barroso talar vidare om utvecklandet av unionens politiska dimension där den sociala dimensionen prioriteras och rättsstatsprincipen sätts i fokus. Barroso menar vidare att trovärdigheten i EU:s institutionella konstruktion är inflytelserik vad gäller stabilitet inom

¹⁰ Europeiska kommissionen – Ordförande José Manuel Barroso tal om tillståndet i unionen 2013. http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-13-684_sv.htm, hämtad 7/5-18.

ekonomiska och monetära unionen i 2014 är högaktuellt. Här omnämns även subsidiaritetsprincipen vilken innebär att EU bör vara stort i stora frågor och mindre i mindre frågor. Barroso nämner även en begynnande euroskeptisk populism, något som förutsågs ha en inverkan på europaparlamentsvalen 2014.

Vidare omnämns utmaningar i etableringen av nästkommande fleråriga budgetram, klimatförändringar, industripolitik, en distinkt handelspolitik och Horizon2020, bidragsprogrammet för forskning och innovation.

Barroso menar vidare att bakom den ekonomiska krisen finns en mer omfattande, strukturell kris. EU och Europa bör ta vara på en handfast politik som värnar om dess demokratiska värdegrund även utanför medlemsstaternas gränser på ett sätt som EU en gång gjorde på Balkan vilket ledde till förbättrade bilaterala relationer inom regionen. I samma anda förespråkar Barroso utvidgningspolitiken som ett verktyg för demokratisk uppbyggnad och försoning.

En påminnelse från Barroso om EU:s ursprungliga tillkomst som ett fredsfrämjande projekt följs sedan av oro rörande situationen i Syrien. Han artikulerar EU:s och det internationella samfundets kollektiva ansvar att ingripa och att politiska lösningar är den enda vägen för att nå fred i denna konflikt.

2018¹¹

Löpande genom sitt timmeslånga tal framhäver Juncker en positiv trend som liknas vid medvind runt om Europa. Denna medvind har potential att tillhandahålla en handlingskraftig och ambitiös agenda som inkluderar möjligheter för reformer innan de stundande EU-valen under 2019. Juncker menar att den nuvarande EU-kommissionen ämnar slutföra de många projekt som påbörjats och säkerställa ett stabilt Europa innan de lämnar sina ämbeten.

Tre centrala punkter av speciell vikt för EU:s närmsta framtid är Storbritanniens utträde ur unionen 2019, valet till Europaparlamentet under 2019, och nästa fleråriga budget som presenteras under 2018. Juncker utvecklar även de scenarier som presenterades i EU-

¹¹ Europeiska kommissionen – Ordförande Jean-Claude Junckers tal om tillståndet i unionen 2017. http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-17-3165_sv.htm, hämtad 18/4-18.

kommissionens vitbok om EU:s framtid. Dessa punkter saknar konkret betydelse för förhållandet med Västra Balkan men är relevanta för att förstå det bredare tillståndet inom EU under 2018.

Juncker presenterar sedan fem prioriterade områden för 2018. Dessa inkluderar en starkare handelspolitik, en mer konkurrenskraftig industri, miljöfokus, digital säkerhet och slutligen migrationspolitik. Dessa är alla områden där EU har ambitioner för en världsledande roll vilket möjliggör ytterligare globalt inflytande. Under rubriken för migrationspolitik omnämns medlemsländer på Västra Balkan.

Vidare framhåller Juncker att EU inte enbart är ett ekonomiskt samarbete utan även en union byggd på gemensamma värderingar. Han understryker här tre grundpelare som är ytterst viktiga för den europeiska gemenskapen; frihet, jämlikhet, rättsstaten. Han talar även om oacceptabla ojämlikheter inom unionen, något som bör förändras för att uppfylla kraven på jämställdhet etablerad av den europeiska värdegrunden. Rättsstatsprincipens vikt understryks av Juncker i ett stycke som slår fast att kravet på en självständig rättsapparat är ett icke-förhandlingsbart krav på en EU-stat.

I en passus talar Juncker om ett mer inkluderande EU. Först menar han att EU snarast bör underlätta för medlemsstater att genast delta i Euro- och Schengensamarbetet, något som bör bli normen runtom EU. Vidare talar Juncker om vikten av den nyligen introducerade pelaren för sociala rättigheter, något som ska adressera de ovan nämnda ojämlikheterna inom EU. Senare riktas även stark kritik mot kandidatstaten Turkiet vars distans till EU fortsätter att öka, bland annat på grund av bristande pressfrihet. För att citera Juncker; ”Turkiet har tagit stormsteg bort från EU under senare tid”. Behandlandet av Turkiet av Juncker i detta tal skiljer sig från övriga kandidatstater.

Rörande utvidgningspolitiken förespråkar Juncker en trovärdig utsikt för EU-medlemskap hos kandidatstaterna på Västra Balkan, något som kan medföra en ökad stabilitet för EU och dess närområde. Kandidatstaterna bör fokusera på rättsstatsprincipen, rättvisa och de grundläggande rättigheterna under vägen mot EU-medlemskap. Han fastslår slutligen att ingen utvidgning är aktuell innan mandatperiodens slut vid 2019.

Avslutningsvis talar Jean Claude Juncker om EU:s vikt som global aktör. Inom området för terrorism vill han etablera en ny europeisk underrättelsetjänst som överser delandet av data mellan relevanta myndigheter och att den europeiska åklagarmyndighet ska hantera gränsöverskridande terrorbrott. Tangerande detta området är de europeiska försvarsambitionerna där en försvarsunion enligt Juncker bör ha inrättats till 2025.

2.3 Tillståndet på Balkanhalvön

Under detta avsnitt följer en kontextualisering av tillståndet i de västbalkanska staterna med fokus på externt inflytande och dynamik som tangerar utvidgningsstrategiernas fokusområden.

På grund av dess snåriga historia är Balkan som begrepp inte helt lätt att definiera¹². En bred definition kan inkludera stater som Ungern, Grekland och delar av Turkiet samtidigt som en smalare definition inte gör det. Västra Balkan definieras av Sanimir Resic i sin bok om Balkans historia som de stater vilka ingick i den dåtida federationen Jugoslavien, vilka är samma som behandlas av EU-kommissionens utvidgningsstrategier exklusive Slovenien och Kroatien vilka redan är medlemmar.¹³

Regionen som helhet är en av mångfald och rik historia, enligt Winston Churchill en region med ”för mycket historia”.¹⁴ Sättet att förhålla sig till historia på Balkan är tämligen säreget och det hämmar inte sällan bilateral samverkan på grund av oförmågan att försonas över historiska händelser mellan folkgrupper och stater.

Under dess långa historia har Balkan varit av intresse för främmande makter och inte sällan är de högst närvarande under historiskt viktiga punkter, inte minst under 90-talet då sviterna efter Jugoslaviens splittring resulterade i en mängd bilaterala konflikter som gjorde internationell delaktighet nödvändig. Balkan tenderar att utnyttjas som en bricka i geopolitiska maktspel vilket har bidragit till att Balkan genom historien är en av de mest krigsdrabbade och splittrade regionerna i världen¹⁵.

¹² Resic, Sanimir. *En historia om Balkan, Jugoslaviens uppgång och fall*. (Lund: Historiska Media, 2006), 13.

¹³ Resic, *En historia om Balkan, Jugoslaviens uppgång och fall*, 13.

¹⁴ Resic, *En historia om Balkan, Jugoslaviens uppgång och fall*, 11.

¹⁵ Resic, *En historia om Balkan, Jugoslaviens uppgång och fall*, 16.

Relationen till dåtida EU var under period efter Jugoslaviens fall undermålig då EU:s och dess allierades agerande uppfattades som tafatt vilket närde en skepticism gentemot västvärlden, framför allt hos serber. Vidare menar Resic att den balkanska stereotypen som ociviliserad och våldsamt är ett resultat av onyanserad historieskrivning som i förlängningen kommer att förhindra en europeisk integration av regionen.¹⁶

4. Hypotes

Mot en bakgrund av fyra formativa år, mellan 2014 och 2018, förutsätter jag att analyser av EU:s utvidgningsstrategier från respektive år kan resultera i en rad eventuella förändringar i förhållningssättet gentemot kandidatländerna i Västra Balkan. På förhand identifierar jag utmaningar som desinformationskampanjer och populism samt migrationsströmmar från Mellanöstern som externa faktorerna med störst inverkan på EU:s utvidgningspolitik under dessa år. Västra Balkan som är en mycket viktig samarbetsregion för EU, både politisk och geografiskt, har i de ovan nämnda utmaningarna varit högst närvarande. Huruvida dessa har resulterat i ett närmare samarbete mellan EU och Västra Balkan eller om distansen mellan de två parterna har ökat återstår att se.

5. Teori och metod

Under denna rubrik redogör jag för mitt teoretiska- och metodologiska ramverk och hur mina valda metoder samspelar med varandra och mitt material. Syftet med mina valda metoder är att de tillsammans ska bilda ett verktyg vilket kommer att möjliggöra en djupare analys av relationen mellan EU och kandidatstaterna i Västra Balkan ur ett maktperspektiv samt förändringar i den europeiska värdediskursen, vilken även redogörs för i detta kapitel. I analyskapitlet kommer en grundläggande narrativ analys att behandla källmaterialet enligt ett nedan definierat arbetssätt. Vidare, i diskussionskapitlet kommer en foucauliansk diskursanalys att vidareutveckla de diskursiva tendenserna som identifierades i analysen. Begrepp som är viktiga för uppsatsens analys och diskussion skrivs i kursiv text.

¹⁶ Resic, *En historia om Balkan, Jugoslaviens uppgång och fall*, 274.

5.1 Diskursens definition

Då begreppet *diskurs* används inom både narrativ och diskursiv analys inleds kapitlet med en definition av just detta begrepp. Diskurs enligt Foucault är ”hela den praktiken som frambringar en viss typ av yttrande”, vilket överensstämmer med narrativets ”hur” som diskuterar både externa faktorer som möjliggör narrativets spridning.¹⁷ Summerat kommer denna uppsats att behandlar diskurser som *möjlighetsvillkor* för idéer, språk och subjektsposition.

5.2 Narrativ analys

Narrativ analys behandlar kommunikation som berättelser, vare sig det är text, talat språk eller bilder. Ett narrativt tillvägagångssätt erbjuder forskaren verktyg att fylla i diskursiva luckor som inte framgår i konkret kommunikation¹⁸. Detta faller sig relevant då människan enligt den narrativa vändningen anses vara en varelse vars identiteter konstant omförhandlas via narrativa handlingar vi tar del av, något som konstituerar den *sociala ordningen* vi upplever. Det är genom narrativ konstruktion som vi når insikt och förståelse för kommunikation vi tar del av och i längden bygger en förståelse för samhällets uppbyggnad, politik och dess inneboende *maktrelationer*¹⁹.

Uppsatsens definition av det narrativa begreppet är i enhetlighet med Chatman som menar att det finns två beståndsdelar, en *historia* och en *diskurs*. Den främre avhandlar händelseförlopp och iscensättning, det vill säga att historien motsvarar narrativets ”vad”. Narrativets diskursiva beståndsdel svarar på frågan ”hur”, det vill säga hur och under vilka möjlighetsvillkor ett narrativ förmedlas. Narrativets dynamik blir med Labovs sex beståndsdelar aningen lättare att överskåda:

- Ett *abstract* som summerar narrativet;
- En *orientering* som förklarar kontexten;

¹⁷ Bergström, Göran & Boréus, Kristina. *Textens mening och makt*. (Studentlitteratur, andra upplagan 2005), 309.

¹⁸ Bergström & Boréus, *Textens mening och makt*, 222.

¹⁹ Bergström & Boréus, *Textens mening och makt*, 221.

- En *komplicerande handling* som erbjuder en polemisk dynamik;
- En *utvärdering* där forskaren kommenterar händelseförloppet;
- En *upplösning* som summerar händelseförloppet;
- En *coda* som för perspektivet tillbaka till den ursprungliga frågeställningen.²⁰

Narrativets ”hur” gestaltas här genom utvärderingsmomentet där forskaren diskuterar vilka *sociala ramverk* och *kunskapsregimer* som möjliggör narrativets spridning. Således är ett narrativ även en diskurs i den mån historien påverkas av *externdiskursiva faktorer* och *sociala praktiker*.²¹

Tyngdpunkten vid narrativ analys ligger vid identifierandet av en underliggande mening i källmaterialet snarare än empirisk kvantifiering av konkret semiotik vilket gör det till en metod vars resultat är förhållandevis subjektivt, men sedan 1980-talet accepteras även denna metod som rumsren bland forskare på grund av sina unika fördelar.²² Den subjektiva naturen i en narrativ analys ger istället ytterligare nyanser vilka tekniska tolkningar saknar på grund av deras förhållandet till de akademiska normerna gällande validitet. Detta bemöter det narrativa tillvägagångssättet med utförliga tolkningsmotivationer och inkorporerandet av *externdiskursiva faktorer* men trots detta är validitet en fråga som forskare vilka använder narrativ analys måste förhålla sig till.

En analys av narrativet möjliggör även förståelse för frågor relaterade till *kunskapsregimer* inom samhälle och kultur, detta synliggör en gemensam narrativ tillväxt som mentalt bearbetas av kollektivet och konstrueras av kontinuitet i den gemensamma sociala historien, ramverket som skapar *möjlighetsvillkoren* för individens formation. Konstruerandet av *kunskapsregimer* som bygger vår samhällsstruktur kan även via analytiska studier av narrativ klass belysa *maktrelationer*.²³ Dessa *samhälleliga* och *kulturella ordningar* samt kampen om diskursernas innebörd och betydelse identifieras med fördel vid en narrativ analys.²⁴ Vidare förser den narrativa analysen uppsatsens analys med en humanistisk dynamik på grund av

²⁰ Alla dessa moment behöver inte nödvändigtvis närvara i källmaterialet och kommer således inte att inkluderas i analysen.

²¹ Bergström & Boréus, *Textens mening och makt*, 230.

²² Bergström & Boréus, *Textens mening och makt*, 223.

²³ Bergström & Boréus, *Textens mening och makt*, 225-226.

²⁴ Bergström & Boréus, *Textens mening och makt*, 256-257.

dess avgränsning vilken behandlar det särskilda och specifika vilket förser uppsatsen med ett fokus på den mänskliga faktorn och specifika instanser.²⁵

Den version av narrativ analys vilken används i analyskapitlet är tämligen grundläggande men väver in de ovan nämnda dynamikerna. Den används främst som ett praktiskt arbetssätt för att behandla källmaterialet i syftet att komplettera ett alltmer dynamiskt diskussionskapitel där den foucaulianska diskursanalysen introduceras.

Utifrån den ovan beskrivna definitionen av narrativ förhåller uppsatsens sig till ett *holistiskt formbaserat angreppssätt* där fokus läggs vid övergripande narrativa tendenser, till exempel om den identifierade utveckling framställs som positiv eller negativ inom den rådande diskursen.²⁶ Valet av angreppssätt sker i enhetlighet med uppsatsens frågeställning som ämnar att observera övergripande utvecklingar inom maktrelationen mellan EU-kommissionen och kandidatstaterna i Västra Balkan mellan 2014 och 2018. Vidare kommer dessa tendenser sedermera att utvecklas och problematiseras under kapitlet för diskussion med hjälp av en foucauliansk diskursanalys.

5.3 Diskursanalys enligt Michel Foucault

I mitt diskussionskapitel kommer analysresultat av den narrativa analysen att utvecklas med hjälp av en diskursanalys enligt Michel Foucault. Detta med anledningen av att Foucaults tämligen filosofiska arbetssätt inkluderar begrepp och teorier som möjliggör ett vidare åskådliggörande av *maktperspektiv*. På grund av dess abstrakta natur och brist på ett konkret arbetssätt används den inte i analyskapitlet, utan enbart i diskussionen.

Diskursanalys är en vetenskaps- och samhällsteori samt även metod som främst används inom samhällsvetenskapliga ämnen av forskare för att identifiera diskursiva former i empirisk data likt rapporter, tal och intervjuer.²⁷ Inte sällan används denna metod i frågor relaterade till *samhälleliga strukturer* och *maktförhållanden*, detta genom analyser av allt från symboler och språk till sociala strukturer och ibland även det som inte omnämns.²⁸ En diskurs i sig kan

²⁵ Bergström & Boréus, *Textens mening och makt*, 225-226.

²⁶ Bergström & Boréus, *Textens mening och makt*, 236.

²⁷ David Howarth, Aletta J. Norval & Yannis Stavrakakis. *Discourse theory and political analysis*. (Manchester/ New York: Manchester University Press, 2000) s.5.

²⁸ Bergström & Boréus, *Textens mening och makt*, 306.

beskrivas likt ett ramverk, även kallat *diskursiv rast*, där viss typ av kunskap och tolkningsauktoritet passar in. På grund av diskursens subjektiva natur är detta ramverk dynamiskt och kan förändras beroende av perspektiv.^{29 30}

Michel Foucault är ett av de mest inflytelserika namnen inom diskursanalys vars angreppssätt fäster fokus vid diskursernas relation, *maktrelationer* och konstruerandet av sociala objekt. Till skillnad från andra versioner av diskursanalys intresserar sig Foucault inte för språkets semiotik utan för diskursens *möjlighetsvillkor*, formation och kunskapen som konstitueras inom diskursens ramverk. För att etablera det ramverk inom vilket den *sociala ordningen* etableras understryker Foucault vikten av *externdiskursiva faktorer*. Vidare förhåller sig den foucaulianska metodologin till två arbetssätt, det genealogiska och arkeologiska. I denna uppsats användes det sistnämnda arbetssättet på grund av dess förhållandevis linjära förhållningssätt vilket kan liknas vid vanlig historieforskning då fokus läggs vid epistemologi och regelsystem närvarande inom en viss *diskursiv rast*. Det arkeologiska förhållningssättet är tämligen linjärt och kausalitetfokuserat.³¹

I Foucaults värld är makt närvarande överallt och det är genom makt som vår sociala omvärld skapas.³² Diskurser skapar maktrelationer där människor styr och kontrollerar varandra vilket resulterar i en så kallad *utestängningsmekanism*. Makt är i detta fallet en dynamik i relationen mellan individer som etablerar en bestämd *social ordning*, en dynamik som kan beskrivas som all social interaktion då maktens närvaro är omfattande.³³ Av den bestämda sociala ordningen kan vi identifiera *utestängningsmekanismen* som i regel alienerar gentemot de som väljer att ej förhålla sig till den sociala ordningen och dess maktrelationer.³⁴ Däremot finns det möjlighet för reaktion då varje process kan framkalla nya processer som i sin tur nedmonterar den föregående. Makt bör inte helt och hållet ses som en förtryckande kraft, snarare som en kraft som skapar ett produktivt nätverk av strukturer, diskurser och kunskap. Summerat konstituerar makt både begränsningar och möjligheter under olika förhållanden.³⁵

36

²⁹ Bergström & Boréus, *Textens mening och makt*, 309.

³⁰ Börjesson, Mats, & Palmblad, Eva. *Diskursanalys I praktiken*. Stockholm: Liber, 2007), 10.

³¹ Winther Jörgensen, Marianne & Phillips, Louise. *Diskursanalys som teori och metod*. (Lund: Studentlitteratur, 2000), 19.

³² Winther Jörgensen & Phillips, *Diskursanalys som teori och metod*, 20.

³³ Winther Jörgensen & Phillips, *Diskursanalys som teori och metod*, 45.

³⁴ Bergström & Boréus, *Textens mening och makt*, 309-311.

³⁵ Bergström & Boréus, *Textens mening och makt*, 312.

³⁶ Winther Jörgensen & Phillips, *Diskursanalys som teori och metod*, 20.

Utestängningsmekanismen, menar Foucault, styrs av etablerad kunskap i form av tidigare diskursiva och icke-diskursiva faktorer som vid artikulation skapar *kunskapsregimer* inom ramverk etablerade av diskursens avgränsning. Dessa ramverk skapar i sin tur möjligheter för idéfödelse och sedermera språk.³⁷ På grund av dessa ramverk tonas subjektets betydelse ned med tanke på dess beroendeställning gentemot *kunskapsregimerna* och behandlas under den så kallade *subjektpositionen* vilken etableras inom ramverket för tyckandet och tänkandets möjligheter. Detta i sin tur definierar möjligheterna för språkbruk som utgår från det inrutade tankemönstret.^{38 39 40}

Enligt det foucaulianska tänkandet utmärks diskursiva relationer inom och mellan diskurser genom tre beroendeförhållanden; *intradiskursiva, interdiskursiva och externbestämda beroendeförhållanden*. De beskriver relationer inom en diskurs, mellan diskurser respektive påverkan av den kringliggande kontexten. Problematik kan uppstå vid avgränsandet av diskursen om en ska följa en strikt foucauliansk linje, framförallt inom kategorin för de *externbestämda beroendeförhållandena* där avgränsningen kan problematiseras och inkluderat av social praktik kan fortgå i all evighet utan att nå ett slutgiltigt resultat.⁴¹

5.4 Sammanhållning mellan narrativ och diskursiv analys i analys- och diskussionskapitlen

De två metoderna som ovan redogörs för fyller inom ramen för denna uppsats olika funktioner och är därför utformade på olika vis. Den narrativa analysen är utformad på ett praktiskt och grundläggande vis med syftet att förse uppsatsen med ett verktyg att behandla källmaterialet. Diskursanalysen i diskussionskapitlet är däremot alltmer abstrakt och får i denna uppsats förbli det då dess funktion är att vidare teoretiskt utveckla de forskningsfynd vilka identifierades i analyskapitlet. Dynamiken mellan dessa två metoder erbjuder därmed ett verktyg med flera nivåer som möjliggör en dynamisk analys av maktbalansen mellan EU och kandidatstaterna på Västra Balkan.

³⁷ Fairclough, Norman. *Discourse and Social Change*. (Cambridge: Polity Press, 1992), 40-41.

³⁸ Bergström & Boréus, *Textens mening och makt*, 310.

³⁹ Börjesson & Palmblad, *Diskursanalys som teori och metod*, 12.

⁴⁰ Winther Jørgensen & Phillips, *Diskursanalys som teori och metod*, 21.

⁴¹ Bergström & Boréus, *Textens mening och makt*, 313-314.

Då den inledande narrativa analysen är tämligen avskalad innehåller dess ramverk, förutom ett konkret tillvägagångssätt, en rad begrepp som även används inom den foucaulianska diskursanalysen. Detta möjliggör en analys och diskussion i två steg där de via den narrativa analysen identifierade forskningsfynden sedermera utvecklas via Foucaults lista av begrepp som i kombination erbjuder en djupare tolkning av de konkreta fynden. För att summera fungerar den foucaulianska diskursanalysen som en *coda* och *utvärdering* enligt den ovan nämnda definitionen av narrativets beståndsdelar, det vill säga att Foucault erbjuder verktyg vilka återintroducerar analysens forskningsfynd till frågeställningen, vilket bör ge oss ett resultat som speglar maktrelationen mellan EU och Västra Balkan.

5.5 Problematik

I detta avsnitt redogör jag för utmaningarna som uppsatsens metodologiska ramverk ställs inför och hur de bäst adresseras.

Först och främst bör jag utförligt och noggrant definiera uppsatsens metodologiska ramverk och tillvägagångssättet. Då både narrativ och diskursiv analys erbjuder forskaren frihet att utforma dess metodologiska ramverk utefter behov bör forskaren därefter redogöra för utformandet av det metodologiska ramverket som används i uppsatsen och hur det kommer att gestaltas. I denna uppsats krävs även en motivation till varför användandet av två parallella metoder används samt hur de kommer att samspela under uppsatsens gång.

En av de största utmaningarna vid användandet av narrativ eller diskursiv analys är förhållandet till frågan om ett verifierbart och legitimt resultat. En får förlika sig med att vid användandet av någon utav dessa två metoder kommer resultatet inte att uppnå den akademiska praxisens krav men samtidigt fyller de ändå en funktion då deras tillvägagångssätt åskådliggör tendenser som många andra metoder inte har möjlighet att identifiera. För att hantera detta bör forskaren utförligt motivera dess tolkningar och urvalet av externdiskursiva faktorer som konstituerar det diskursiva ramverket bör stödjas av relevanta källor. Vidare bör metodologin närvara löpande i uppsatsen för att öka insynen i forskarens tillvägagångssätt då dessa metoder besitter en förhållandevis hög abstraktionsnivå⁴².

⁴² Bergström & Boréus, *Textens mening och makt*, 252-253.

5.6 Europas nya narrativ – En diskurs⁴³

För att definiera det ramverk och den kunskapsregim inom vilket EU-kommissionen författade uppsatsens källmaterial utgår jag från Anne Applebaums artikel om det nya europeiska narrativet, artikulerat av den dåtida ordförande för EU-kommissionen, José Manuel Barroso, i 2013. Den bild av EU:s samtida diskurs som Applebaum redogör för tangerar mycket av det som omnämns i Junckers tal om unionens tillstånd 2017.⁴⁴ Tillsammans skapar de som diskurs och bakgrundsmaterial en grund på vilken jag i diskussionskapitlet kan applicera Foucaults terminologi för att urskilja förändringar i den europeiska diskursen och maktrelationer mellan EU och kandidatstaterna i Västra Balkan.

Barrosos huvudbudskap är att det råder en kris för den neoliberal tankeregimen runtom världen, något som i högsta grad påverkar EU. Redan under 90-talet kunde utmanande tankeregimer som hotar den liberala sociala ordningen i västvärlden urskiljas, tendenser som i 2018 är alltmer påtagliga. De faktorer som Applebaum nämner tangerar många av de i inledningskapitlet nämnda externdiskursiva faktorerna, exempelvis en alltmer slagkraftig populism, till viss del på grund av ökade migrationsvolym, och inflytelserika aktörer av extern klass som påverkar stater på Västra Balkan såväl runtom Europa. Denna kris resulterade i en efterfrågan efter ett nytt europeiskt narrativ där Barroso understryker värdet av en social gemenskap inom Europa, där en federal identitet och världsåskådning går hand i hand. Applebaums text argumenterar vidare att en övergripande reform av europeiska institutioner är viktigt för att knyta sina medborgare närmare EU men även närmare varandra då de externdiskursiva faktorerna som omnämns ovan splittrat Europas befolkning i flera delar, främst en högervriden och euroskeptisk gruppering och en vänstervriden gruppering med en starkt ideologiska tankebanor. Dessa faktitioner står i direkt opposition och kämpar dagligen om inflytande över den europeiska debatten, även om debatten tenderar att bli mer partisan än faktabaserad. En annan uppdelning av européer som Applebaum nämner är rural kontra urban, där de förra skeptiskt observerar hur den urbana klassen anammar en kosmopolitisk livsstil och på det viset blir alltmer protektionistiska. Genom att sammanföra dessa grupper under en gemensam paroll som utvinner lojalitet och engagemang av kan skapandet av en europeisk identitet ske.

⁴³ Applebaum, Anne. A new European narrative? <http://www.nybooks.com/articles/2017/10/12/new-european-narrative/> - Hämtad 23/4-18.

⁴⁴ Kapitel 2.1

Av uppsatsens bakgrundsmaterial att döma är den liberala krisen högaktuell för EU när dess värdegrund och ideologi utmanas, men likt Jean-Claude Juncker uttryckte sig i sitt tal om unionens tillstånd menar Applebaum att EU och dess värdegrund upplever en tidpunkt av medvind för liberala tankeregimer. Exempelvis skriver Applebaum om ukrainska demonstranter som använde EU-flaggan som en symbol för rättsstaten, anti-korruption, demokrati och yttrandefrihet under demonstrationer mot dess pro-Kreml-regering under 2014. Vid vidare redogörelse för möjliga verktyg för ett starkare EU omnämns en alltmer robust och sammanhållen utrikespolitik som representerar EU:s storlek och ekonomiska slagkraft, en dynamik som förstärks via utvidgningspolitiken.

6. Material

Med syftet att analysera EU:s maktförhållande gentemot Västra Balkan väljer jag att utgå från två utvidgningsstrategier författade av avdelningen för utvidgning- och grannskapsrelationer vid EU-kommissionen. De är följande:

- Utvidgningsstrategi och huvudsakliga utmaningar 2014-2015
- Ett trovärdigt utvidgningsperspektiv för och förbättrat EU-samarbete med Västra Balkan

Dessa dokument behandlar den samlade utvecklingen hos de kandidatstater som befinner sig i processen att uppfylla kraven för ett medlemskap i EU. Utifrån 24 förhandlingskapitel baserade på EU:s värderingar och standards analyseras tillståndet i kandidatstaten och sedan utvärderas deras position i förhållande till EU, om de är redo att inleda medlemsförhandlingar eller inte. Eftersom utvidgning är en kompetens som tillfaller EU, och förvaltas av EU-kommissionen, förefaller valet av material enkelt i förhållande till mitt syfte att urskilja maktbalanser. EU-kommissionen författar även varje år individuella framstegsrapporter för varje kandidatstat men på grund av denna uppsats omfång fokuserar jag endast på den samlade utvidgningsstrategin.

Övrigt material inkluderar litteratur som utgör mitt metodologiska och teoretiska ramverk. För att etablera en kontext inom vilken utvidgningsstrategier tillkommer använder jag mig även av officiella EU-dokument i form av tal som illustrerar EU:s tillstånd under de olika

tidpunkterna, en bok av Sanimir Resic som redogör för Västra Balkans bakgrundshistoria samt en artikel om EU:s nya narrativ av Anne Applebaum.

7. Analys

I denna uppsats analyskapitel appliceras en narrativ analys på två olika strategier för utvidgning av den Europeiska unionen till kandidatstaterna på Västra Balkan, båda författade av EU-kommissionen. För att besvara uppsatsens frågeställning gällande maktperspektivet mellan EU och kandidatstaterna på Västra Balkan samt en eventuell förändring i den europeiska värdediskursen har kapitlet disponerats i avsnitt med två respektive delar per behandlat källmaterial, en övergripande sammanfattning av dokumentens respektive helhet samt fyra avsnitt i enhetlighet med källdokumentets tre delar; rättsstatsprincipen, ekonomiskt styre och offentlig förvaltning, och bilaterala relationer som erhåller speciellt fokus inom utvidgningspolitiken. Inom dessa kommer jag att sammanfatta och kommentera de omfattande texterna på ett sätt som passar mallen för narrativets definition, dvs. att narrativets komponenter vilka ingår i modellen som presenterades i kapitel 5:2 ständigt närvarar i avkodandet av källmaterialet. Som det beskrivs i metodkapitlet kommer alla beståndsdelar inte alltid att närvara. Identifierandet av narrativets beståndsdelar görs löpande på grund av källmaterialets utformning och uttrycks i kursiv text. Texterna som återfinns i detta kapitel är denna författares egna sammanfattningar av de alltmör omfattande strategidokumenterna, dessa kompletteras med exemplifierande citat.

7.1 EU:s Utvidgningsstrategi 2014-2015⁴⁵

Den inledande sammanfattningen, eller *abstract*, av EU:s utvidgningsstrategi för 2014-2015 är den som följer;

”Over the past five years, the Commission has strengthened the credibility of enlargement policy and enhanced its transformative power by ensuring a stronger focus on addressing fundamental reforms early in the enlargement process”

⁴⁵ Europeiska kommissionen – Enlargement Strategy and Main Challenges 2014-15. https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2014/20141008-strategy-paper_en.pdf, hämtad 5/3-18.

För att kontextualisera strategidokumentet följer sedermera en *orientering*; Utvidgningsstrategin från 2014 är författad av EU-kommissionen och är ett årligt återkommande dokument. Fokus läggs på den av EU-kommissionen identifierade, utvecklingen av kandidatstaternas lagstiftning i förhållande till Köpenhamnskriterierna. Ett historiskt perspektiv av utvidgningspolitiken presenteras då det vid tiden av textens tillkomst var tio år sedan den senaste samlade utvidgningen, då till stater i östra delarna av Europa. Tilläggas bör att detta dokument gavs ut ett år efter att Kroatien blev medlem i EU, en av de staterna som enligt denna uppsatsens definition, tillhör Västra Balkan.

Mot den bakgrund som presenteras i kapitel 2.2 tillkom denna strategi i efterdyningarna av den globala finanskrisen men i ett skede där EU upplever en optimistisk återhämtning men där en rad andra utmaningar uppdragas. Även betydelsen av valet till Europaparlamentsvalet är värd att nämna då den dåvarande EU-kommissionen förbereder sig för att överlämna sina respektive portföljer till nästkommande uppsättning som tillsätts i samband med dessa.

Vidare följer en alltmer omfattande redovisning för materialets *komplicerande handlingar*, dvs. de som illustrerar polemik och eventuell utveckling.

Texten klargör tidigt tre sammanlänkade pelare i utvidgningspolitiken vilka extra vikt fås vid; rättsstatsprincipen, ekonomisk styrning och reform av offentlig förvaltning. Texten vill även framhålla de ömsesidiga fördelarna i fred, säkerhet och tillväxt som resultat av en lyckad utvidgning. Utvidgningspolitiken beskrivs sedermera som stärkande för EU:s politiska och ekonomiska säkerhet samtidigt som det har en stabiliserande inverkan på Västra Balkan. EU ser ytterligare möjligheter i att exportera de inom unionen etablerade standards för tex. transport och infrastruktur till kandidatstaterna vilket öppnar upp för en framtida, alltmer omfattande inre marknad för både externa investerare och europeiska företag. Texten uppmanar även till löpande diskussionsinitiativ om den politiska, ekonomiska och sociala inverkan av en eventuell utvidgning.

Som omnämns ovan understryker EU-kommissionen tidigt utvidgningsmekanismens transformativa kraft och hur de arbetat med att göra den mer trovärdig med syftet att öka engagemanget från kandidatstaterna på Västra Balkan. Om medlemsförhandlingarna är noggrant förbered och utförs väl bör ingången i EU inte medföra någon problematik för kandidatens integration med unionen och dess medlemmar, något som tidigare har visats sig problematiskt exempelvis under den tidigare omnämnda utvidgningen 2004 då de dåvarande

kandidatstaternas marknader inte omedelbart gick att införliva i den inre marknaden. Vidare redogörs för utvidgningsmekanismens grund i form av rättvisa villkor, etablerade kriterier och principen av varje stats egna meriter, något som EU tänker sig ska förse kandidatstaterna med incitament för omfattande reformer. Tre strategiska fördelar av utvidgning konkretiseras på följande vis:

1. Europa blir säkrare genom en utvidgning, det förstärker fred och stabilitet i närområdet via demokratiska och fundamentala rättigheter. Detta ställs i perspektiv till det konfliktfyllda 90-talet på Balkanhalvön.
2. Livskvalité via integration i den europeiska gemenskapens olika initiativ för miljö, transport etc.
3. Större tillväxt i ett utökat Europa resulterar i ett starkare Europa.

7.1.1 Rättsstatsprincipen

Kapitlet som i strategidokumentet avhandlar rättsstatsprincipen är omfattande och behandlar huvudsakligen kandidatstaterna på Västra Balkan som en enhet, även om de individuella namnen används frekvent för att exemplifiera specifika utmaningar.

Inledningsvis understryker EU-kommissionen vikten av rättsstatsprincipen i utvidgningsprocessen och hur denna pelare samspelar med de övriga, vilket exemplifieras i följande *abstract*;

”Rule of law is crucial for a stable business environment, providing legal certainty for economic operators, supporting consumers and stimulating investment, jobs and growth.”

Följer gör en *orientering* av kontexten rörande rättsstatsprincipens utveckling på Västra Balkan: Med syftet att ytterligare sammankoppla rättsstatsprincipen med medlemsprocessen har EU-kommissionen förändrat tillvägagångssättet för behandlandet av de förhandlingskapitlen, inom vilka detta ämne avhandlas. För att understryka rättsstatens vikt ska förhandlingskapitlen öppnas tidigt och stängas sent under medlemsförhandlingarna för att låta rättsstatsdynamiken närvara under hela processen. Kandidatstater väntas även löpande uppfylla ett flertal delmål som visar på strukturell förändring, reell implementering och trovärdiga meriter inom utmaningar kopplade till rättsstatsprincipen. Gällande den generella

utvecklingen har kandidatstaterna överlag antagit lovande reformer men implementeringen av dessa är fortsatt i ett tidigt skede. Detta gäller bland annat reformer av domstolsväsendet där bristande effektivitet och självständighet fortsatt råder.

Vidare, de *komplicerande handlingarna*;

Processen av visumliberalisering på Västra Balkan har fokuserat reformarbetet inom specifika områden, men vidare genomförande är att vänta. Handfast engagemang inom migration och gränskontroll även så.

Vidare är korruption närvarande inom offentlig upphandling och privatisering vilket medför en negativ inverkan på näringslivet. Korruption förekommer även inom finansierandet av politiska partier där konfliktintressen är påtagliga och transparensen av användandet av offentliga medel undermålig. EU-kommissionen uppmanar till digitala lösningar som ska förbättra tillgängligheten av information och förse medborgarna med en implementeringsöversikt av antikorrupsionsregler. Att motarbeta korruption och organiserad brottslighet, vilket också är ett betydande problem, är fundamentalt i att motarbeta kriminell påverkan i politiska, juridiska och ekonomiska system. Verktyg för att motarbeta korruption och organiserad brottslighet förblir underanvända och polisiär kapacitet för att hantera korruption, finansiella utredningar och cyberbrott behöver förbättras. Slutligen krävs även ett nära regionalt och pan-europeiskt samarbete för att motarbeta gränsöverskridande brott.

Även fundamentala rättigheter behöver respekteras på en vidare basis. Möjligheten till yttrandefrihet prioriteras av EU-kommissionen;

”The legal framework for freedom of expression and the media is largely in place in the enlargement countries, with by and large pluralist media landscapes. However, the situation concerning freedom of expression and media in practice has deteriorated in some countries in the past year”.

Mer kraft måste läggas vid att försäkra politiskt och ekonomiskt självständig public service-media och i stort förebygga statligt inflytande över media. Förbättrade ramverk för att tillhandahålla jämställda förhållanden för kvinnor, barn, minoritetsbefolkningar, personer med funktionsnedsättningar och personer av varierande sexuella orienteringar förväntas att implementeras bättre. Slutligen behöver mer utrymme och förtroende ges till NGOs, ombudsmän och civilsamhället i stort, speciellt inom området för fundamentala rättigheter.

7.1.2 Ekonomisk förvaltning

Abstract;

”Persistently difficult economic environment, with high unemployment and low investments”.

Orientering: Under kapitlet för ekonomiskt styre och konkurrens utvärderar EU-kommissionen utvecklingen av det ekonomiska tillståndet bland staterna på Västra Balkan. I dokumentet ges det ekonomiska avsnittet förhållandevis mycket plats, liksom Barrosos tal, på grund av efterdyningarna från den globala ekonomiska krisen 2008. Återhämtningen bland kandidatstaterna beskrivs av EU-kommissionens som blygsam men relativt stabil ur ett makroekonomiskt perspektiv, däremot har detta inte påverkat den höga nivån av varken arbetslöshet eller fattigdom samt att skattemässiga riskerna har ökat. Vidare kopplingar till Barrosos tal från 2013 återfinns i ett fokus på marknaden, handel och digital utveckling. De nyckelutmaningarna som EU-kommissionen identifierat är följande;

- Stärka finansiell stabilitet genom bl.a. reformer av den offentliga sektorn och minskandet av budgetunderskott.
- Förbättra förvaltning av offentliga medel via extern översikt och budgetformulering samt utförande.
- Omstrukturerandet av statligt ägda bolag.
- Förbättra företagsklimatet, den digitala ekonomin och understödja utvecklingen av den privata sektorn. Här omnämns även en ökning av forskningsinvesteringar.
- Förbättra energi- och transportinfrastruktur samt anslutning inom regionen och med EU.
- Stärka arbetsmarknad.

Därpå följer de *komplicerande handlingarna* i förhållande till EU-kommissionens utvärdering av det ekonomiska styret: Enligt EU-kommissionen återstår betydelsefulla utmaningar för alla kandidatstater inom ekonomisk reform, konkurrensfrämjande, skapandet av arbetstillfällen och finansiell stabilitet. Även den bristande rättsstatsprincipen och förvaltningen av offentliga medel ökar risken för korruption vilket ger en negativ inverkan på investeringsklimatet. För att främja näringslivsklimatet medfinansierar EU-kommissionen en plattform för utvecklingen

av små och medelstora företag samtidigt som kandidatstaterna uppmanas att etablera liknande, nationella mekanismer.

EU-kommissionen understryker även vikten av den socio-ekonomiska dynamiken vilken påverkar den höga arbetslösheten. För att hantera detta ska dialogprogram upprättas för kandidatstaterna att utbyta bästa praxis med syftet att möta dessa utmaningar på ett effektivt sätt. EU-kommissionen utvecklar även en liknande plattform med fokus på utbildning för att ytterligare förstärka den färdighetsbaserade arbetsmarknaden. Vidare är även utvecklandet av regional och pan-europeisk infrastruktur kopplat till vikten av politiskt samarbete och goda grannskapsrelationer, något som anspelar på en utökad inre marknad;

”In view of the size of the Western Balkan economies, closer integration is key”.

På Västra Balkan är infrastrukturen inom energi, gränsöverskridande transport och kommunikation underutvecklad. Dessa anses vara mycket viktiga för att möjliggöra regionens ekonomiska utveckling och kulturella utbyte, både interregionalt och mot EU. Texten beskriver vidare EU-kommissionens arbete med energisäkerhet där Västra Balkan är en naturlig samarbetspartner, om en som bör modernisera sitt energinätverk. Regionens bristande resiliens bör även adresseras vilket exemplifierades av översvämningarna under 2014 vilka påtvingade starkt tillväxthämmande effekter men samtidigt påvisade ett starkt regionalt och europeiskt samarbete. Utvecklandet av en holistisk marknadsekonomi för energi omnämns även under detta avsnitt. Slutligen förutses europeiska transportfördrag och projekt att knyta Västra Balkan närmare EU via en delad infrastruktur.

Den ekonomiska relationen mellan EU och Västra Balkan är påtaglig då EU är dess största handelspartner och motsvarar ca. 60% av exporten från regionen. EU är även hemvist till den största andelen av utländska investeringar i regionen. Vidare ska EU bistå kandidatstaterna med vägledning gällande reformprioriteringar och bättre förvaltande av bidrag, detta genom en förändrad dialog och förbättrad rapportering som möjliggör ett effektivare bistånd från EU:s sida.

Den ekonomiska frågan är av extra vikt för EU då en linjering mot den inre marknaden är ytterst viktig och att framsteg inom denna fråga bibehåller intresset för utvidgning inom EU. Om det vid en konsekvensanalys under medlemsförhandlingarna anses att det existerar för

stora ojämlikheter mellan marknaderna i kandidatstaterna och EU vid inträdet i unionen kan en övergångsperiod som begränsar den fria rörligheten för arbetare introduceras.

7.1.3 Offentlig förvaltning

Abstract;

”Countries need to increase their efforts to improve their public administrations at all levels on the basis of national strategies”.

Målet med reformen av de offentliga verksamheterna är att öka transparensen, ansvarsskyldighet och effektivitet samt att möjliggöra ett större tillgänglighet för medborgare och näringslivet. En välfungerande offentlig förvaltning är, enligt texten essentiell för ett demokratiskt styre vilket i längden förutser att fostrandet av konkurrens och tillväxt. EU-kommissionen etablerar vidare sex fokusområden för reform av offentlig verksamhet;

1. Strategiskt ramverk för reform av offentlig verksamhet.
2. Policyutveckling och koordination.
3. Offentlig service och personalresurs förvaltande.
4. Ansvarsskyldighet.
5. Serviceleverans.
6. Offentlig finansiell förvaltning.

7.1.4 Bilateral relationer

Abstract;

”Many unresolved issues continue to burden bilateral relations in the region, especially those stemming from the break-up of the former Yugoslavia.”

Orientering är följande: Till skillnad från de övriga avsnitten tillhör inte avsnittet för bilaterala relationer en utav de tre pelarna som utvidgningsstrategin vilar på utan det är en utmaning vilken ägs och enbart bör drivas av kandidatstaterna parallellt med övrigt reformarbete. De dispyter som kan komplicera medlemsförhandlingar eller integration i EU bör lösas innan vidare steg i medlemsprocessen tas. Dock har relationerna förbättrats via

intensifierat samarbete på regional nivå, något som exemplifieras inom en rad olika avsnitt i strategidokumentet.

Vissa *komplicerande handlingarna* kvarstår i form av en rad olösta komplikationer som försvårar de bilaterala relationerna, många vilka är resultat från upplösningen av forna Jugoslaviska federationen. Exempelvis hanterandet av minoritetsgrupper, ansvarighet för folk mord och gränsuppdelning. På grund av dess konfliktfyllda historia råder det fundamentalt olika uppfattning av modern historia vilket komplicerar de regionala relationerna. EU-kommissionen anser att försoning är essentiellt för regionens stabilitet och för utvecklingen av en miljö där bilaterala dispyter inte riskerar att användas som politiska instrument.

EU-kommissionen stödjer i sin tur en rad olika regionala samarbeten där gemensamma utmaningar avhandlas men understryker även vikten av att dessa utmaningar ska ägas och hanteras av de berörda kandidatstaterna. Vidare välkomnar EU-kommissionen fortsatta initiativ till toppmöten där kandidatstaterna möts under ett EU-värdskap vilket ytterligare förstärker ett gemensamt europeisk perspektiv.

7.2 EU:s Utvidgningsstrategi 2018⁴⁶

En *abstract* som representerar utvidgningsstrategin från 2018 följer;

”The Western Balkans are part of Europe, geographically surrounded by EU Member States”.

Orientering: EU-kommissionens utvidgningsstrategi med fokus på kandidatstaterna på Västra Balkan från 2018 lanserades i slutet av Juncker-kommissionens mandatperiod. Mot en bakgrund vilken redovisas under kapitel 2.2 författades denna text i en tid då EU står inför utmaningar likt migration, säkerhet och intern splittring.

Inledningen av utvidgningsstrategin från 2018 rymmer en bred kontextualisering i form av citat från både EU-kommissionens ordförande, Jean Claude Juncker, och företrädare för

⁴⁶ Europeiska kommissionen – A credible enlargement perspective for and enhanced EU engagement with the Western Balkans. https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-credible-enlargement-perspective-western-balkans_en.pdf, hämtad 9/3-18.

Europeiska rådet. De understryker vikten av ett trovärdigt EU-perspektiv för kandidatstaterna på Västra Balkan, något som bör resultera i ökad stabilitet, och att prioriteringar bör fästas vid rättsstatsprincipen, rättvisa och fundamentala rättigheter. Fokus läggs även vid det historiska och framtida stödet från EU i form av reformer och projekt med europeisk orientering. Texten understryker sammanfattningsvis att Västra Balkan tillhör Europa ur ett geografiskt, historiskt och framtida perspektiv baserat på värderingar med gemensamma erfarenheter och utmaningar. Se citat ovan.

De komplicerande handlingarna: Kontexten för 2018 leder sedan EU-kommissionen till att fokuserar på de politiska, ekonomiska samt säkerhetsrelaterade fördelar vid en utvidgning. Dock framhåller texten att EU måste stärkas och effektiviseras innan unionen kan växa samt att nästa utvidgning kan ske först 2025, som tidigast. Däremot anser EU-kommissionen det nödvändigt att inkludera utvidgningspolitiken i den centrala EU-agendan för en starkare union vid 2025;

*”It is an investment in the EU’s security, economic growth and influence
and in its ability to protect its citizens”.*

Även om Juncker menar att *”no candidate is ready”* beskriver texten den möjlighet som nu finns, att fullborda medlemskap i EU, som en historiskt chans.

Vidare fokus läggs vid bilateral välvilja och samarbete, linjering mot europeiska standards och ”vardagsliv”. Även politiska reformer som ökar demokratisk legitimitet omnämns tidigt, till exempel inkluderandet av civilsamhället och den politiska oppositionen. Kandidatstaterna på Västra Balkan måste härmed fördubbla sina ansträngningar för att möta de ”fasta” kriterierna vilka måste uppfyllas för att slutligen nå ett medlemskap i EU. Framsteg från slutet att 90-talet går att identifiera men i nuläget möter inga nya kandidatstater kraven för att påbörja medlemsförhandlingar; trovärdiga reformer inom rättsstatsprincipen, konkurrens, regionalt samarbete och försoning är fortfarande att önska. Vidare medger EU-kommissionen att ett medlemskap i EU inte enbart är en teknisk process, utan ett generationsbeslut baserat på fundamentala värderingar i europeisk anda som bör genomsyra kandidatstaten. Detta kräver social och politisk konsensus hos folket och de politiska ledarna om vilken väg staten i fråga vandrar och vad EU-medlemskap innebär, en uppmaning som förebygger euroskeptiska vindar när kandidatstaterna till slut inkluderas i den europeiska gemenskapen.

”... joining the EU is a choice. It needs political and societal consensus and the support of the hearts and minds of the people”.

“This is necessary to secure and sustain the support of their own and of EU citizens, and must be reflected in leaders’ communications and outreach to citizens”.

Tre huvudsakliga områden som kräver reform anses av EU-kommissionen att vara;

1. Rättsstatsprincipen

Uppenbart närvarande korruption och kopplingar till organiserad brottslighet samt en svag skiljelinje mellan privata och offentliga intressen måste adresseras. Även politiskt inflytande över media anses vara problematiskt.

2. Bristande ekonomier

Bristande marknadsekonomi som saknar en dynamisk konkurrens vilket ej är förenligt med den inre marknaden inom EU.

3. Bilateralas dispyter

EU önskar inte importera regional problematik in i sin inre sfär. Definitiva och bindande lösningar måste implementeras innan en kandidatstat ansluter sig till unionen.

Utöver de redan påbörjade medlemsförhandlingarna med Montenegro och Serbien är EU-kommissionen redo att inleda förhandlingar med Albanien och Makedonien så snart de uppfyller kriterierna. Bosnien och Hercegovina och Kosovo har en längre väg att vandra.

Avslutningsvis uppmanar texten till omedelbar handling från kandidatstaterna på Västra Balkan för att så snart som möjligt möta Köpenhamnskriterierna och i förlängningen uppnå EU-medlemskap. Kandidatstaternas framsteg mot ett EU-medlemskap, menar EU-kommissionen, döms av deras egna medborgare.

7.2.1 Rättsstatsprincipen

I strategidokumentet från 2018 understryks vikten av rättsstatsprincipen extra mycket av EU-kommissionen, en *abstract* följer;

”Addressing reforms in the area of rule of law, fundamental rights and good governance remains the most pressing issue for the Western Balkans. It is also the key benchmark against which the prospects of these countries will be judged by the EU. The region must embrace these fundamental EU values much more strongly and credibly. Their non-respect is also a deterrent to investment and trade. Strengthening the rule of law is not only an institutional issue. It requires societal transformation.”

De komplicerande handlingarna: Domstolsväsendets självständighet måste säkras då detta är en grundläggande funktion i en demokratisk rättsstat och en grundbult i den ekonomiska utvecklingen. Dessa, och andra institutioner, måste även preventivt motverka korruption och aktivt bedriva ett arbete som slutar i tillämpade domstolsbeslut. Korruption är speciellt vanligt inom offentlig upphandling och för att motverka detta uppmanar EU-kommissionen till en ökad transparens, detta på grund av intressekonflikter som osynliggörs vid konfidentiella upphandlingar. Även här föreslås digitala lösningar som ökar medborgerligt engagemang och granskning. Åtgärder som exempelvis behandlar informationstillgänglighet och striktare regelverk för tjänstemän bör undersökas och verkställas. Här identifieras skillnader mellan kandidatstaterna på Västra Balkan och de lärdomarna som dragits bör delas med övriga kandidatstater för att stimulera nyckelreformer inom området.

Gemensamma migrations- och säkerhetsutmaningar ges stort utrymme i 2018 och EU-kommissionen efterlyser ett förstärkt strategiskt samarbete mellan kandidatstaterna och EU, konkret uttryckt via polisiärt samarbete och informationsdelning. En del samarbete för att motverka terrorism och vapensmuggling är etablerat men ytterligare inkluderande av kandidatstaterna i policydialoger med EU och samarbeten mellan relevanta institutioner är att vänta. Vidare är ett djupare regionalt och internationellt samarbete rörande migration är essentiellt. Detta inkluderar bland annat informationsdelning, förstärkta gränskontroller och kampen mot irreguljär migration och smuglingen av migranter. EU ingår även i ett avtal med kandidatstaterna som inkluderar dessa i det Europeiska gräns- och kustbevakningsbyrån. EU-kommissionen sammanfattar stycket på detta sätt;

”Deepening regional cooperation and enhancing the exchange of information between the union and the Western Balkans in this area will be equally essential”.

Organiserad brottslighet beskrivs i 2018 som ett hot mot säkerhet på Västra Balkan såväl som inom EU. En utförlig lista som redogör för bemötandet av dessa utmaningar efterlyses av EU-kommissionen. Även här emotser EU-kommissionen ett utökat samarbete.

Rörande fundamentala rättigheter är de inskrivna i kandidatstaternas lagstiftning men har ännu inte implementerats till fullo. Speciellt fokus tillägnas yttrandefriheten och medias självständighet, två demokratiska grundpelare enligt EU-kommissionen. Handfasta åtgärder för att säkerställa jämställda rättigheter för och förebygga diskriminering mot minoritetsbefolkningar, kvinnor och HBTQ-personer är att önska.

7.2.2 Ekonomisk förvaltning

Vidare fokus på utvecklingen av den västbalkanska marknaden understryks av EU-kommissionen via denna *abstract*;

“An investment in the Western Balkans is an investment in Europe”.

Orientering: Västra Balkans ekonomiska integration med EU är tämligen djupt gående men vidare utveckling och linjering krävs för att regionens marknad ska kunna bli en del av EU:s inre marknad. Tillväxttakten är större än EU:s och marknaden ökar i intresse för EU-baserade aktörer då den gradvis blir en del av europeiska värdekedjor. Dessa positiva utvecklingar är dock ej tillräckliga för att minska skillnaderna mellan de två marknaderna. Vidare investeringar inom transport, energi, den sociala sektorn, miljö och utvecklingen av den privata sektorn förutses av EU-kommissionen.

De komplicerande handlingarna: Västra Balkan står inför en del strukturella utmaningar för att vidare möta EU:s kravbild, exempelvis ineffektiva marknader, låg produktivitet och administrativa flaskhalsar. En bristande rättsstatsprincip och dåligt fungerande institutioner bidrar till dessa strukturella utmaningar. Oskäligen politisk involvering i marknaden är fortsatt ett problem då regelverk som ska motverka detta, till exempel transparens i privatiseringsprocessen, är ineffektiva. Vidare ansträngningar krävs för att öka konkurrenskraften, minska arbetslösheten och tillhandahålla en färdighetsbaserade ekonomi som motarbetar kompetensmigration från regionen. En förbättring kommer vidare att integrera regionens marknad med EU:s.

Utökad regional och europeisk anslutning inom transport, energi och digitalisering är enligt EU-kommissionen en förutsättning för en framgångsrik ekonomisk integration och av ömsesidigt politiskt intresse på grund av regionens geografiska position som även omnämns i detta strategidokument. För att fortskrida måste kandidatstaterna implementera de standards som etableras inom de olika europeiska fördragen de tagit del av. En utökad digitalisering med fokus på myndigheter, upphandling och hälsa är essentiellt för Västra Balkan hävdar EU-kommissionen. En stark digital agenda bidrar till marknadens tillväxt, innovation och medborgerlig livskvalité, med mera. Kandidatstaterna måste även implementera bestämmelser som främjar handel, investeringar och mobilitet inom regionen och mot EU. Dessa regelverk kommer enligt EU-kommissionen att accelerera utveckling inom näringsliv, forskning och innovation.

Ytterligare stöd åt utbildning, främst med fokus på yrkesförberedelser, är viktigt. Biståndet under Erasmus+-programmet ska även öka med syftet att på sikt stärka den ekonomiska utvecklingen samt tillhandahålla ett kulturutbyte inom regionen och med EU.

Utvidgningsstrategin beskriver även en mängd framtida initiativ och samarbeten mellan EU och Västra Balkan, vilket påvisar en alltmer ökande integration. Till exempel menar EU-kommissionen att partnerskapet med Västra Balkan bör inkluderas i nästa fleråriga budgetram.

7.2.3 Offentlig förvaltning

I utvidgningsstrategin från 2018 tilldelas inte frågor gällande offentlig förvaltning ett eget kapitel utan inkluderas under det för bland annat rättsstatsprincipen. Fokus fästs här vid inkluderandet av politisk opposition och civilsamhället. *Abstract*;

”Public administration reform is paramount to strengthening governance at all levels”

Vidare omskrivs även många av de förändringarna som nämns i utvidgningsstrategin från 2014, det vill säga bl.a. transparens, de-politisering, professionalism, ansvarsskyldighet och förbättrad serviceleverans till medborgarna. EU-kommissionen efterlyser även korrekt implementering av valobservationsrekommendationer och reformer rörande finansiering av politiska partier. Tilläggas bör även bristen på balans mellan centrala, regionala och lokala administrationer.

Slutligen klargör EU-kommissionen att reformer av offentliga verksamheter utgör grunden för vägen in i EU, trots dess knappa utrymme i utvidgningsstrategin;

“All these reforms remain at the heart of the region’s EU path. Only with delivery of tangible and sustainable results will the necessary credible momentum be achieved”.

7.2.4 Bilateral Relationer

Abstract: EU-kommissionen beskriver regionalt samarbete och bra grannsämja som essentiella för kandidatstaternas medlemsprocess och att det momentum som kommer av olika initiativ runtom regionen bör utnyttjas till fullo.

De komplicerande handlingarna: Försoning är enligt EU-kommissionen viktigt för att vidare förankra fred och stabilitet inom regionen, detta är inte något som kan importeras utan utmaningen måste ägas av de berörda parterna på Västra Balkan. Kandidatstaterna bör aktivt motarbeta nationalistiska narrativ och hyllandet av krigsbrottslingar, EU-kommissionen understryker att EU inte har plats för den inflammatoriska retoriken som ibland förekommer inom de bilaterala meningsskiljaktigheterna på Västra Balkan. Viktiga frågor som bör avhandlas innan de individuella medlemsförhandlingarna startar är hanterandet av krigsbrott, försvunna personer, flyktingar och internt fördrivna personer.

EU-kommissionen menar vidare att utbildning måste prioriteras för att adressera de bilaterala utmaningarna;

” The role of education must be given a higher priority especially in terms of fostering greater tolerance, promoting European values and strengthening the cohesion of society.”

Kandidatstaterna bör investera i sin ungdom, vilka beskrivs av EU-kommissionen som “våra framtida EU-medborgare”, för att inpränta ett framtidsperspektiv av ett liv inom EU. Även kulturellt samarbete inom regionen och med EU bör intensifieras.

EU:s utvidgningspolitik måste fortsätta att exportera stabilitet och därför måste kandidatstaterna lösa sina bilaterala dispyter innan ett inträde sker. EU-kommissionen påvisar därtill de strategiska fördelarna för kandidatstaterna att samarbeta kring dessa utmaningar då de endast tillsammans möjliggör individuell och kollektiv framgång.

8. Diskussion

För att summera analysresultatet följer först en kortfattad redovisning av uppsatsens hypotes i ljuset av forskningsfynden från föregående kapitel följt av vidare diskussion där analysresultatet sammanförs med uppsatsens frågeställning.

För att återvända till uppsatsens hypotes vill jag hävda att förändringar i den övergripande relationen EU-Västra Balkan till stor del har påverkats av externdiskursiva faktorer. Det explicita omnämmandet av säkerhets- och migrationssamarbeten i både Junckers tal om unionens tillstånd från 2017 och dess allt större närvaro i utvidgningsstrategin publicerad 2018 påvisar att EU:s centrala fokusområden och diskursiva ramverk påverkas av externdiskursiva faktorer vilka existerar utanför den sociala ordning vilken EU är byggd på. Denna påverkan resulterar i sin tur i ett närmare samarbete med kandidatstaterna i form av samarbetsavtal likt den Europeiska gräns- och kustbevakningsbyrån. Förhöjt samarbete sker med hopp av att säkra EU:s globala position och att exportera stabilitet till närområdet, tendenser som närvarar i båda utvidgningsstrategierna men blir alltmer påtagligt i 2018 års dokument.

Rörande förändringar i maktbalansen mellan EU och Västra Balkan perioden 2014-2018 anser jag att de inte är speciellt anmärkningsvärda utan att de är ett resultat av det naturligt intensifierade samarbetet mellan EU och kandidatstaterna på Västra Balkan som kommer av både den fortgående utvidgningsprocessen och alltfler gemensamma utmaningar som kommer av ökad anslutning. Kriterierna för ett medlemskap i EU är fortsatt fasta, även om det i 2018 års utvidgningsstrategi går att urskilja en alltmer utvidgningsfrämjande retorik hos EU-kommissionen; de talar om Västra Balkan som en del av Europa, en retorik som inte användes i någon form i utvidgningsstrategin från 2014. Under dessa fyra år har även förändringar i fokusområden skett, däremot är frågor rörande rättsstatsprincipen och ekonomisk förvaltning fortsatt prioriterade även i 2018. I utvidgningsrapporten från 2018 identifieras i denna uppsats ett ökat fokus på säkerhet, migrationssamarbete och värdegrund, tre faktorer som ska

motverka de i hypotesen omnämnda utmaningarna; extern påverkan, migration och populism. Däremot, i en naturlig del av utvidgningsprocessen vinner kandidatstaterna framgång i sina EU-bejakande reformer vilket sedermera leder till ett förhöjt samarbete inom gemensamma utmaningar som i takt med dess framgångar tangerar fler, för unionen, centrala utmaningar.. Om något, tyder inkluderandet av EU:s centrala utmaningar i utvidgningspolitiken på en närmare anslutning med kandidatstaterna på Västra Balkan, något som även illustreras i deras individuella framgångar vilka belyses i 2018 års utvidgningsstrategi. Detta kan även innebära en alltmer jämställd maktposition då EU:s krav på utvidgning uppfylls och kandidatstaterna kan börja ställa krav på EU att uppfylla sin del av dess trovärdiga utvidgningspolitik. I samband med detta blir EU alltmer benägna att samarbeta med kandidatstaterna på Västra Balkan, detta på grund av ovan nämnda externdiskursiva faktorer som berör båda sidor och de ömsesidiga vinster som exempelvis en utökad inre marknad och ytterligare ansluten infrastruktur.

I Barrosos tal där ett nytt narrativ för Europa presenteras diskuteras en alternativ social ordning vilken syftar till den populistiska nationalismen, en alternativ kunskapsregim som hotar den sociala ordningen som i stort sett har dominerat Europa sedan slutet av andra världskriget och som har lagt grunden för det europeiska projektet vilken bygger på en fri marknad och social jämlikhet.⁴⁷ Den populistiska nationalismen kan beskrivas som en kontrasterande process vilken tillkommer som resultat av den sociala ordningens utestängningsmekanism. Detta diskursiva ramverk som då kommer av andra möjlighetsvillkor än de av EU, upplever i 2018 medvind och kan ses som en etablerad kraft inom EU:s gränser, mycket på grund av de interna splittringarna inom EU rörande migrationspolitik och federalism som även identifieras i Applebaums text om det nya europeiska narrativet. För att hantera den liberala tankeregimens kris har Juncker-kommissionen tagit det nya narrativet till sitt hjärta och många av de kännetecknen som redogörs för av Applebaum återfinns i EU-kommissionens utvidgningsstrategi för 2018, exempelvis en mer robust utrikespolitik och en gemensam europeisk värdegrund. EU:s subjektposition har i detta avseende inte förändrats nämnvärt, unionen är fortsatt en symbol för den västliberala världsordningen vilken konkretiseras via värnandet av demokrati, yttrandefrihet och rättsstatsprincipen. I 2018 är däremot dess globala position utmanad av nationalistiska rörelser och det leder till att EU ytterligare befäster sin position och diskursiva ramverk via alltmer ambitiösa och holistiska

⁴⁷ Europeiska Unionen – *The EU in Brief*. https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_en – Hämtad 21/5-18.

projekt med reell produkt och europeisk dimension i linje med dess grundläggande tankeregim. Detta sker inte minst på Västra Balkan via exempelvis infrastrukturprojekt med regionala och europeiska anslutningar. Enligt min tolkning ger 2018 års utvidgningsstrategi, kontra den publicerad 2014, kandidatstaterna ett medlemsperspektiv vilket är realistisk och trovärdig med en motiverande underton på samma gång. EU-kommissionens retorik understryker även väl hur mån unionen är om att införliva kandidatstaterna på Västra Balkan så länge de uppfyller de fasta kriterierna.

Gällande de olika utvidgningsstrategiernas fokusområden har de förändrats i enhetlighet med de utmaningar som är centrala för EU vid utsatt tidpunkt även om de övergripande fokusområden, rättsstatsprincipen och ekonomisk förvaltning, är aktuella i vid författandet av båda utvidgningsprocesserna. Fokuset på marknadens återhämtning har i 2018 års utvidgningsrapport ersatts av alltmer alldagliga ekonomiska reformuppmaningar exempelvis offentlig upphandling och strukturella reformer. Säkerhetsutmaningar har däremot erhållit allt större fokus i 2018 än 2014, något som kan härledas till både den ökade migrationstrenden i 2015 samt de externa aktionerna som i somliga fall har haft en inverkan på demokratiska processer inom EU. Även interna splittringar inom EU adresseras i utvidgningsstrategin från 2018 då EU-kommissionen understryker vikten av unionens grundläggande värderingar, och att ett val av EU är lika mycket ett val av identitet och samhörighet som ett val av ekonomiska och säkerhetsbaserade skäl. Detta värdebaserade perspektiv artikulerades ej i utvidgningsstrategin från 2014.

Gällande kompromissande förändringar av EU:s värdegrund till fördel för en expansion av unionen hävdar jag alltså att det snarare är en förändring i attityd och intresse hos EU än en förändring utav krav och kriterier. Enligt min mening är denna utvidgningsbejakande hållning till stor del ett resultat av realiserandet av det nya europeiska narrativet, vilket förespråkar just en starkare utrikespolitik. Utvidgningsprocessen förblir robust och kompromisslös mellan 2014-2018 men EU-kommissionen är, mycket på grund av externdiskursiva faktorer som påverkar unionens egenintresse i grannskapets stabilitet, alltmer ärlig och konkret i kandidatstaternas process att uppå ett medlemskap i EU.

9. Slutsats

Att förse sig själv med en överskådlig inblick av förändringarna inom en institution likt EU är för mig, personligen, något väldigt spännande. Förändringarna från 2014 då ekonomin låg i fokus och den nationalistiska populismen ännu var bubblor under ytan till 2018, ett år vilket rymmer uppenbara splittringar inom EU och demokratiunderminerande aktioner från utomstående aktörer. Dessa externdiskursiva faktorer som med tiden har tvingat sig in i Bryssels dagordningar har prövat EU:s förmåga att skifta fokus relativt omgående i hopp om att förbli en relevant maktaktör på både global och regional nivå, något som även har en inverkan på dess utvidgningspolitik och relationen med kandidatstaterna på Västra Balkan. Sättet EU hanterar dessa utmaningar och samtidigt låter de genomsyra det vardagliga arbetet ger sken av unionen som en holistisk organisation som med bästa förmåga avser att föra en dagsaktuell och strukturerad politik. I linje med detta förs tankarna till Junckers tal där han påpekar att EU först måste stabilisera sin inre gemenskap innan en expansion kan äga rum, och till synes drar EU-kommissionen här lärdom av tidigare utvidgningar som medfört problematiska dynamiker.⁴⁸ Staterna på Västra Balkan har minst sagt en del problematiska dynamiker, men är samtidigt övervägande positiva till ett EU-medlemskap vilket kan dröja, tidigast 2025 för de absolut främsta kandidaterna hävdar Juncker.

Eftersom utvidgningspolitiken avser att förbereda framtida EU-medlemmar för ett liv i den europeiska gemenskapen är det en mångsidig och holistisk mekanism som speglar den centrala EU-politiken. Den speglar även väl EU-kommissionens agenda och dess fokusområden som enskilt definierande europeisk EU-institution. Resultatet av den ständigt föränderliga agendan i Bryssel ger en utvidgningspolitiken i konstant utveckling, där djupare integration inom unionen höjer ribban för potentiella medlemmar. EU:s inre marknad är världens andra största ekonomi vilket för med sig attraktionskraft för samarbete, vare sig via utvidgning eller frihandelsavtal, och ger unionen en stark maktposition i de olika förhandlingarna.⁴⁹ Samtidigt är EU bevisligen även en mångsidig organisation som rymmer många olika tankegångar vilket kan problematisera dess roll och position i maktrelationer och globala ordningar.

⁴⁸ Baches, *Politics in the European Union*, 517.

⁴⁹ Budiman, Abby, & Manevich, Dorothy. Few see EU as world's top economic power despite its relative might. <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/08/09/few-see-eu-as-worlds-top-economic-power-despite-its-relative-might/> - Hämtad 15/5-18.

EU är världsledande inom områden tonsättande för den liberala maktordningen. Exempelvis inom utvidgningspolitiken möts EU:s fasta kriterier av stater med europeiska ambitioner, ambitioner på demokrati, rättsstatsprinciper och frihet. EU:s maktposition, vilken dikterar dess agenda, hotas däremot av externdiskursiva faktorer vars inflytande har en vittrande effekt på EU:s värdebaserade grundfästen. Den neoliberala krisen som beskrivs i kapitel 5.6 av José Manuel Barroso konkretiseras bäst via introduktionen av alternativa tankeregimer och ramverk som likt en antites motarbetar de fundamentala värdena som EU byggdes på. För att motverka en regression för EU och den europeiska tankeregimen har Juncker-kommissionen prioriterat ett fokus på just en europeisk tillhörighet vilken syftar till att vara relevant för personer inom unionen men även de vilka inom ett par år kan ingå i gemenskapen, exempelvis de barn och ungdomar på Västra Balkan som omnämns i utvidgningsstrategin från 2018.

10. Referenser

Tryckta källor

Howarth, David, & Norval, Aletta J. & Stavrakakis, Yannis. *Discourse theory and political analysis*. Manchester/ New York: Manchester University Press, 2000.

Börjesson, Mats, & Palmblad, Eva. *Diskursanalys I praktiken*. Stockholm: Liber, 2007.

Bergström, Göran & Boréus, Kristina. *Textens mening och makt*. Studentlitteratur, andra upplagan 2005.

Fairclough, Norman. *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press, 1992.

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise. Översättning: Sven-Erik Torhell. *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur, 2000.

Resic, Sanimir. *En historia om Balkan, Jugoslaviens uppgång och fall*. Lund: Historiska Media, 2006.

Baches, Ian, & Bulmer, Simon, & George, Stephen, & Parker, Owen. *Politics in the European Union*. Fjärde upplagan. Oxford: Oxford University Press, 2015.

Hill, Christopher, Smith, Michael & Vanhoonacker, Sophie. *International Relations and the European Union*. Oxford: Oxford University Press, 2017.

Elektroniska källor

Europeiska kommissionen – Ordförande Jean-Claude Junckers tal om tillståndet i unionen 2017. http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-17-3165_sv.htm, hämtad 18/4-18.

Europeiska kommissionen – Ordförande José Manuel Barroso tal om tillståndet i unionen 2013. http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-13-684_sv.htm, hämtad 7/5-18.

Europeiska kommissionen – A credible enlargement perspective for and enhanced EU engagement with the Western Balkans. https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-credible-enlargement-perspective-western-balkans_en.pdf, hämtad 9/3-18.

Europeiska kommissionen – Enlargement Strategy and Main Challenges 2014-15. https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2014/20141008-strategy-paper_en.pdf, hämtad 5/3-18.

Applebaum, Anne. *A new European narrative?* <http://www.nybooks.com/articles/2017/10/12/new-european-narrative/> - Hämtad 23/4-18.

Budiman, Abby, & Manevich, Dorothy. *Few see EU as world's top economic power despite its relative might.* <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/08/09/few-see-eu-as-worlds-top-economic-power-despite-its-relative-might/> - Hämtad 15/5-18.

Regional Cooperation Council. Balkan Opinion Barometer. <https://www.rcc.int/seeds/results/2/balkan-opinion-barometer> - Hämtad 23/4.

Europeiska Unionen – *The EU in Brief.* https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_en – Hämtad 21/5-18.